

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Christophori de Ortega Sanclementini, E' Societate
Iesv. Qvondam in Provincia Toletana Theologiæ
Scholasticæ publici Professoris ... Tractatvs Dvo, De
Trinitate, Nec non, Incarnatione**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, 1664**

Qvæst. II. An proprium filij sit esse Verbum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94251](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94251)

mus totam domum sustentare propriè dicuntur: quia nisi partes superiores sustentarent, tota domus collectiue non esset. Cum ergo, sine secunda, vel tertia persona Trinitas tota collectiue non foret, qui utrâque producit, ut principium, atque non habet priorem, principium originariè, & fons, origo, radix totius Trinitatis collectiue sumptæ verè dicitur, atque est. Iam verò stricta locutione adhibito nomine totius Trinitatis adiuncto Trinitatem collectiue pro tota Trinitate coniunctim supponere, citius, quàm distributiue, nemo non videat: quia nomen totus collectiue de se, non distributiue est.

5. Ultima, & tertia locutio: quod scilicet, esse principium omnium creaturarum, Patris etiam proprietates sit, facile probatur; quia, licet operationes ad extra communes sint Trinitati toti, ac proinde Filio, & Spiritui sancto, tamen quia à Patre omnipotentiam accipiunt per processionem ab ipso, Pater, qui dat, ac non recipit, potiori iure suam, & propriam habet, ipsique, ut illam habeant, principium est: quare Filius in Euangelio à se ipso quidquam facere negat; sicuti neque à se loqui, neque Verba, quæ loquitur, esse sua, sed eius, qui illum misit, Patris esse ait, atque à se ipso non loqui. Ac de Spiritu S. Non enim loquetur à semet ipso, &c. quia utrâque scientiam, qua loquebantur à Patre communicatam recepit; ac proinde in propriis Patris, non sui, eam, eiusque effectus numerant. Ex quibus omnibus constat timidius, quam par sit Canariensem supra, & Vazq. d. 139. capite 3. dixisse absolute his locutionibus abstinendum esse. Neque ira verè Soarium d. 8. de Trinit. capite 3. num. 3. Molinam x. p. d. 33. art. 1. d. 2. minus rigidas eas locutiones appellasse.

QVÆSTIO II.

An proprium Filij sit esse Verbum?

IDIUM Filiationem, ac principium esse Spiritus S. in propriis Filij esse, numerarique debere. Duo igitur examinanda præsentis Disp. restant. An suis propria sint? Verbi nimirum, & imaginis ratio. De imagine quæstione 3. de Verbo præsentis quæstione 2. agetur.

CERTAMEN I.

Stricta Verbi ratio propria, & notionalis Filij ex Scriptura, & Patribus statuitur.

1. Filium non nisi chymeticè Verbum esse blasphemarunt Valentinus cum suis apud Irenæ. lib. 1. c. 1. Epiphanius hæref. 71. Theodoret. 1. hæreticar. fabular. cap. 10. lib. 5. epitomes quinquor. decretor. cap. 2. Aug. de hærefibus in 11. Samosatens. aliqui consentiunt apud Athanas. orat. 5. contra Arrian. versus fin. Item Nestoriani apud Concil. Ephesin. ac sæpius apud epistolas, & epistola Cyrilli, Alex. insuper Arrius apud eundem 7. Theaur. cap. 3. ex Arrianis verò alij Verbum cum homine assumpto Filium constituere, alij hominem assumptum à Verbo filium esse aiebant teste Athanas. proximè versus med. Arrius insuper apud Cyrillum cap. 2. scientiam Dei, ac sapientiam communem Verbum appellabat, quòd diuersam à Patre personam non efficeret. Cui hac in re Sabelliani subserpserunt; utrosque refert Athanas. orat. citata, & epist. de sententia Dionysij versus med. Cyrill. proximè post med. Mitto hærefes alias, quod Verbum sic exterius prolatum, seu prolatiuum; nuncius, seu dispo-

tio nobis à Deo donata ad intelligenda diuinæ voluntatis arcana; hæc enim contra Verbi diuinitatem d. 2. fundatam, sunt; nunc enim ex solum, quæ Verbum à Filio diuidunt, sunt refellendæ, quia præsentis dogmati statuendo opponuntur.

2. Nec longè à mentioris erroribus abiisse videtur Origen. lib. 1. ad Euangelium Ioannis asserens Verbum metaphoricè solum de Filio, & Christo dici, sicut lux, & agnus: quia irrationalia à nobis auferit, Patrisque arcana renundat. Cui consentire videtur Theophylact. ad id Ioann. 1. Hoc erat in principio apud Deum. Vbi non propriè, dignèque Deo Verbum de Filio dici asseuerat, quod sit paternæ voluntatis nuntius: solum autem vult & Dionysij doctrina nullum ex creatis nomen dignè dici de Deo. Quo etiam sensu similiter loquitur Chrysostom. hom. 1. in Ioann. post med. & Euthymius in id Ioann. 15. Quæcumque audiui à Patre nota feci vobis. Vbi ab effectu etiam manifestandi nobis Patris mandata, tanquam à nobis notiori, Verbi rationem in Filio probant; sicut, & Epiphanius hæref. 73. vers. med. Sed neque Origenis testimonia eum in hoc errore fuisse conuincunt. Etenim ut d. 2. de Filij diuinitate agentes notabamus, ipsius in Ioannem commentaria ab hæreticis sunt corrupta, ut tanti Doctoris calculo erroribus suis autoritatem conciliarent. Durandus tamen cum Filium per intellectum formaliter produci neget, ut vidimus d. 3. Verbi rationem metaphoricè Filio conuenire docet; esseque propriè sumptam essentialem, & communem, non Verbi propriam. In hoc extremo videtur sentire cum S. Thom. q. 4. de verit. art. 2. & in 1. d. 27. q. 2. art. 1. Capreolo art. 1. Carthus. q. 1. Scoto ibidem §. ad quæstionem istam, Fabro d. 22. cap. 2. Ferrara 4. contra Gent. cap. 3. Valætia q. 8. de Trinit. punct. 1. & controu. de Trinit. cap. 3. qui admonet iam per Theologorum usum de solo Filio Verbum dici licere: ac proinde Verbum appropriatione omnium Theologorum, soli Filio conuenire: licet in aliis ratio etiam Verbi essentialis, & communis inueniatur: non autem negant alij à Durando aliam Verbi rationem Filij propriam.

3. Communis autem Patrum, & Theologorum sententia Verbi rationem Filij propriam, & notionalem esse docet, nec solum appropriatam. Ita S. Thom. 1. p. q. 34. art. 2. vbi Caiet. & Thomista, Canariens. Molina, Vazq. & Valentia, Soar. 9. de Trinit. cap. 3. Zunniga d. 9. dub. 1. concl. 2. & 3. vbi oppositum erroris insinuat, & dub. 2. Arrubal. d. 13. cap. 2. Didacus Ruiz d. 57. sect. 2. Becan. capite 5. quæst. 1. Granad. d. 2. Martin Perez d. 14. sect. 2. Galpar Hurtado d. 7. disp. 3. & Theologi reliqui à Durando. Probatur primò ex Ioann. 1. In principio erat Verbum. ad quæ Cyrill. 7. Theaur. capite 1. sub init. ut hoc nomen quasi proprium Filij elegisse videatur: in principio inquit, &c. ac infra: Verbum est Verbum naturale, & que intrinsicum, id est Filium. Concludit autem Ioann. Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre. Esset autem absurdum, quæ Filij propria sunt, ut incarnasse, habitasse cum hominibus, gloriamque unigeniti habere; quæque de Filio credenda Ecclesie, tunc primò, proponebat, non nomine proprio personali ipsius, sed vel communi, vel metaphoricè de illo renuntiare: quin, si inde metaphoricè Verbum dicitur, quia Patris mandata visibilibus nunciavit, non poterat dici Verbum factum carnem, sed Filium factum esse Verbum. Secundò nisi proprium hic Filij nomen Verbum sit, præcipuum fidei de Incarnatione fundamentum, quod ex hoc loco petitur corrui. Tertio in tanto mysterio Trinitatis, & Incarnationis in nouo Testamento, in quo veteris figuræ, & metaphora cessarunt, metaphoricis nominibus loqui improprium, & absurdum esset: maxime cum metaphoricè nominis applicatio nondum percrebruerat. Adde statim Ioannem se de Filio homine Christo loqui ostendere dum adhibito Baptista illum digito monstrantis testimonio. Hic erat, quem dixi vobis post pauca subdit: Unigenitus, qui est in sinu Patris, &c.

4. Accedit illud Apocalips. 19. vbi nomen Filij quod nomen

nemo nouit nisi ipse, explicans Ioannes ait: Vocabat nomen eius Verbum Dei, id est Patris. Cum ergo hic, & initio sui Euangelij dum Filium apud Patrem esse, ab illo distinctum, & eique consubstantialem considerat tantum ante incarnationem, & prädicationem (ex qua metaphoricè Verbum dici potuit) Filij nomen, Verbum esse tradat Ioannes, quomodo nomine communis rationis, vel metaphoricè illum compellet sine absurdo non capio. Tertio idem Ioann. epist. 1. cap. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres unum sunt. Vbi cum strictissime mysterium Trinitatis tradatur in unitate essentia, & tribus personis; eas propriis nominibus exprimi, nec communi aliquo, aut metaphoricè necesse fuit. Sicque Pater & Spiritus S. exprimuntur: ergo, & Filius. Confirmatur: quia male assignarentur tres personæ his nominibus: Pater sapiens, & Spiritus: quia sapiens nomen commune est. Ergo si Verbum commune, & essentialiter nomen sit, male per illud distincta persona assignatur: maxime, quia, si nomen essentialiter sit idem, quod sapiens, erit Verbum. Secundò dici non posset: & hi tres. Nominem enim communi non significatur persona diuersa à duabus; V. g. nomine Deus, sapiens, bonus. Nec valet appropriatiuè esse nomen Verbi; nondum enim Theologica appropriatiuè extrahat. Nec refert esse etiam nomen personale, & proprium Verbi, licet sit commune. Si enim personale sit, aliquid significat ex parte obiecti, cum personaliter accipitur, quod commune non sit: quare erit nomen æquiuocum, vel analogum, inepitumque proinde, vt distinctam personam designat. Ad hæc psalm. 44. Pater inducitur Filij sic generationem, iuxta patres omnes explicans: Eructauit cor meum Verbum bonum. Et Ecclesiastici 1. Fons sapientia Verbum Dei in excelsis, quem locum de Filij persona solum intelligi docet Aug. 15. de Trinit. c. 11. ante medium.

5 Accedunt Concilia, & Pontifices desinientes Verbum esse secundam personam Trinitatis, scilicet Filium. Quod, nisi nomine proprio, æquè, ac primè proprium nomen sit Pater, male præstaret. Nicen. 2. col. 7. Sancta, & magna ex illo: Et Verbum erat apud Deum, colligit esse distinctam personam à Patre, perfectam ex perfecta: Deus enim est, non pars Filij, perfectus sicut & Pater. Et circa medium §. non ita §. sepe §. ne querat, Synod. 1. Antiochen. profel. Fidei ad Paulum Samosatensem. §. 1. Concil. Ephesin. toto, præsertim professione Fidei dicunt Verbum natum ex ipsa Patris essentia. Et tit. 1. cap. 4. can. 1. 11. 12. 13. decernit. Verbum incarnasse, passumque fuisse. Consonant Calcedonense act. 5. de unitate. Constantinopolitan. 2. generale §. collat. 8. can. 2. 3. 4. 6. & 7. Euaristus Papa Epistol. 1. ad Episcopos African. post med. In sinu Patris erat Filius, & corde Patris Verbum eructatum. Liberius Papa Epistolæ fragmento ad Athanas. inter huius opera. Si nostra confessio Verbum Dei Filium secundum naturam ex Deo, eodemque Patre suo genitum esse. Damas. Papa professione fidei ad Paul. Thessalonic. sepe Filium Verbum appellat, Gaius Papa epist. vnica. Id ipsum docuerunt Apostoli Ioannes in regula Fidei Virginis iussu data Thaumaturgo in huius vita; Vnus est Pater Verbi viuens, Iacob. frater Ioann. apud Clement. 8. constituit. Apostolic. c. 12. sub init. Filium unigenitum Verbum Deum, c. 16. post init. Vnigenitum Verbum. Lucas Euangelista in sua liturgia. col. 3. sic orat: Domine Iesu Christe Verbum coeternum principio carentis Patris.

6 In eandem sententiam scripserunt Patres Apostolicæ coetanei Clem. Roman. Epist. 1. ad Iacob. fratrem Domini. circa med. Cuius Patris, verè Filius est Verbum, & speculum, & caraciter, & imago viuens Patris viuens. Dionys. 2. de diuin. nomin. Dei Verbum naturam humanam assumpsit: cuius actiones non sunt Patri communes. Ignat. epist. ad Magnesian. post med. Filium suum, qui est. Verbum ipsius, non prolatum sed substantiale. Epist. ad Philippenses de Verbo, tanquam de Filij persona loquitur. Martialis cognomento Apostolus epist. 1. ad Burdegalen. cap. 10. med. Verbum, in quo credidistis, Filius est unigenitus ante omnem substantiam. Et statim: Spiritus S. non est genitus sicut Verbum. Et iterum: est procedens à Patre, & Verbo. Irenæus lib. 1. c. 1. pag. penult. Hunc, Christum, Verbum Dei, hunc unigenitum, hunc factorem

omnium, hunc eundem caro factum, & habitasse in nobis affirmat. Ioannes. c. 1. & illic ferè subdit: Diserte igitur insensati, quoniam Iesus qui passus est pro nobis, & habitauit, in nobis, idem ipse est Verbum Dei. Et lib. 4. cap. 13. post. init. Verbum id est Filius, semper cum Patre erat. Quod læpius ibi, & lib. 5. cap. 18. repetit. Iustin. exposit. fidei de Trinit. vers. med. Propter imperitos vitur etiam, Psalmista, Personarum distinctione, sic loquens: Verbo Domini cali firmati sunt. Et post med. Verbum pro Christi persona assumit. Athenagoras legatione pro Christianis vers. medium: Filius Dei est Verbum Patris. Et statim: mens, & Verbum Dei Filius Dei est. Quod si de Deo mente idem dicere videatur, non sine adiuncto Verbo dicit.

7 Probatum insuper ex psalm. 106. Misit Verbum suum, & sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum. Cui consonat illud cap. 16. Neque herba neque malagma sanauit eos, sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia. Quibus locis, licet literæ cortex de diuino imperio sit, præcipuus tamen, & communis literalis sensus est de Verbo incarnato, quod nos de interitione, malisque aliis liberauit. Sic in primum locum Chrysofom. Basil. Theodoret. Nicephor. & alij plures apud Lorinum, & expositores alios communiter: item Athanas. De Incarnat. Verbi Dei longè à med. epist. de interpretat. Palmor. ad Marcellin. col. 2. orat. 3. contra Arrian. vers. med. Nyssen. tractatu 1. in psalm. cap. 8. circa medium, Cyrill. Alexand. 5. in Isai. Eutyrius 1. p. Panopliæ, titulo 8. Damasc. 1. fid. c. 7. Cyprian. 2. contra Iudæos, capite 3. Ambros. in psalm. 43. licet autem in loco Isai. non Verbum, sed sermo dicatur Filius, eadem proprietates significatur illius, licet non cum expressiore rigorosa simplicitatis Verbi, cum sermo Verborum pluralitatem sonet. Quare, nisi cum eius multiplex virtus exprimitur in Scriptura, vt hic, & loco statim recitando, atque ad Hebræos 4. Græca vox λόγος Verbum vertenda est, vt vulgata verit. Quocirca Ioannis 1. vbi de Verbo secundum se, non de multiplici eius virtute agitur, Verbi, sicut habet vulgata, retinendum est, quia Filij simplicitatem rigidius exprimit: nec vertendum sermo, vt impiè, & procaciter Erasmus, & Beza volebant. Denique sap. 8. pro hac veritate dicitur: Omnipotens sermo tuus exiens de celo à regalibus sedibus venit. Licet enim de Angelo percutiente sonet, de Dei Filio, eiusque Incarnatione, in Angeli percutientis aduentu figuratis, intelligendum suadet Verbum Omnipotens quod de Angelo pro se sumpto dici non potest. Insuper Patrum, & Ecclesiæ totius consensus, quæ introitu Missæ de Natiuitate, vt Filij Incarnationem, & Incarnati Natiuitatem fidelibus annuntiet, eo vitur loco.

8 Adde illud Ioann. 17. Sermo tuus veritas est: de Filio intelligi ab Athanas. orat. 2. Contra Arrian. longè à med. orat. 4. vers. med. Aug. tractatu 108. in Ioann. circa med. iuxta illud: Ego sum via, veritas, & vita. Licet expositores vulgò de Doctrina Evangelica interpretentur. Item illud ad Hebr. 4. Verus est enim sermo Dei, & efficax. De Filio intelligunt Patres plerique, licet interpretes nonnulli de Dei doctrina. Denique Patres plures Dei Filium specialiter sermonem appellant. Tertullian. contra Praxeam cap. 5. 7. 8. & 11. contra Marcionem cap. 27. aduersus Hermodian. c. 20. Atque eius nomine Nouatian. lib. de Trinit. Cyprian. 2. contra Iudæos cap. 3. & 6. Hilar. 2. de Trinit. Ambros. de fide contra Arrian. cap. 2. circa med. & 1. ex hamer. cap. 6. & lib. 2. cap. 2. Hieron. in Isai. & in 1. ad Hebræos. Aug. tractatu 54. & 108. in Ioann. Lactantius 4. diuinar. institutionum cap. 8. & 9. Prudentius Hymno 6. Cathemerin. Remig. ad Hebræos 4. An. elm. Ioann. 1. Nazianzen. orat. 40. de fide vers. med. Athanas. dialog. 2. de Sancta Trinitate contra Anom. sub init. dialog. 3. & orat. 3. contra Arrian. ante medium. Nyssen. orat. cathec. cap. 1. longè ab init. ac de Trinit. & aduentu Domini. Chrysof. tom. 3. vers. fin. & serm. de Trinit. sub init. & orat. de illo Abraham. Pone manum tuam sub femur, vers. med. Cyrill. Alexand. 5. in Isai. cap. 62. post med. pluresque, quos referre, nedum recitare piget: videat, qui voler apud Ruiz d. 57. vbi plures alios, qui Filium Verbum appellant recentet. Solus recitandus est Iacob. frater Domini, qui in sua liturgia

tant recenser. Solus recensendus est Iacob, frater Domini, qui in sua liturgia orat, ait: *Domine Iesu Christe Dei sermo.* & col. 3. atque inter med. & finem promiscue secundam personam iam Filium, iam Verbum appellat.

CERTAMEN II.

Ratione à priori ex Verbi definitione eadem veritas suadetur.

DVplicem respectum (vt alios cert. 4. examinandos taceam) Verbum claudit: alterum ad proferentem, alterum ad obiecta, quæ illo representantur, ac dicuntur: verque autem non competit essentiali cognitioni sed soli Filio: ergo ratio Verbi personalis Filij est non essentialis. Minor probatur: quia cognitio essentialis nequit realiter respicere aliquam personam proferentem, seu loquentem, cum omnibus identificatur. Firius autem respicit Patrem loquentem, à quo procedit, & à quo proferitur vt ad id Psalm. 44. *Evocavit cor meum Verbum bonum.* Patres citati asserunt. Sed audiatur præterea Nyssen. oratione catechetica. cap. 1. *Hoc Verbum est aliud ab eo cuius est Verbum. Nam hoc quoque est aliquo modo ex his, quæ dicuntur relata ad aliud: quandoquidem oportet omnino cum Verbo, Verbi Patrem subaudiri. Non enim esset Verbum si non esset Verbum alicuius.* Aug. 5. de Trinit. cap. 13. *Relatiue dicitur Filius, relatiue dicitur Verbum, & imago: & in his omnibus vocabulis ad Patrem refertur.* Vnde S. Thom. 1. p. q. 34. *Nomen Verbi principaliter impostum est ad significandam relationem ad dicentem.* Quod autem respectus Filij ad Patrem sit ad illum tanquam ad loquentem, probant communiter Theologi: quia potest per intellectum: at hoc probant, quia est Verbum personaliter: vnde vitio circulo discurrunt, nisi aliunde probetur Filium esse obiectum representationem eorum, quæ Pater communi, & essentiali essentia prænouit. Si enim hoc probetur cum realis respectus ad patrem producentem probatus sit, integra Verbi ratio personalis Filio euinctur.

2. Minor autem eam rationem Filio personalem negari à Soar. 9. de Trinit. cap. 3. n. 4. Vasq. d. 144. cap. 2. Arrubale d. 13. cap. 8. Zuniga d. q. dub. 8. Granad. tractat. 9. n. 7. Ruiz d. 58. sect. 5. Mazario 1. p. q. 34. art. 3. Controu. 2. Cum enim Verbum utrumque essentialiter requirit, & respectum ad producentem, & rationem representationis intentionalis altero deficiente personaliter Verbo, Verbum personaliter non erit: sicut per hos, licet essentialis cognitio representatio intentionalis sit, quia non habet respectum realem, & verum ad dicentem, Verbum non est: atque Spiritus S. licet respectum ad producentem habeat, quia tamen personaliter representatio intentionalis non est, licet sit essentialis representatio, cum qua identificatur, Verbum personaliter non est. Dicit Soar representationem essentialem Communicari formaliter, & primariò Filio vi suæ processionis, quæ per intellectum est. Sed contra primò: quia aliunde probatur Filium formaliter per intellectum procedere, quam, quia personaliter est Verbum, quod nunc est probatum. Contra secundò: quia d. 3. q. 2. probant, eo admisso, æquè primò communicari Spiritui formaliter intellectum, atque Filio. Sed miraculi instar est Vasq. & Ruiz, qui secundam personam Filium præ tertia q. illa 2. docuerunt: quia secunda personaliter est similitudo, & imago intentionalis Patris, seu tertia; nunc rationem representationis intentionalis personalem Filio negasse. Nazarius verò aperit à S. Thom. desicet dicente q. illa 34. art. 1. ad 2. *Cum ergo dicimus, quod Verbum est notitia, non accipitur notitia pro actu intellectus cognoscentis, sed pro eo, quod intellectus concipit cognoscendo.* Probari ergo solum potest: quia Spiritus personaliter Verbum non est solum defectu personalis obiecti representationis. Secundò: quia Filius dicitur à Patribus Sapientia genita: ergo terminus eius est

R. P. Christoph. de Ortega, de Deo vno & Trino.

sapientia non formalis essentialis, sed personalis, & obiectiua: alioqui æquè diceretur Pater sapientia genita, atque essentiali sapere, quod est damnatum. Si ergo Filius representatio est, Pater producens Filio loquitur, dum illum producit: ac proinde ipse personaliter Verbum est.

3. Dices. Eadem est ratio Verbi comparatione Filij, atque amoris comparatione Spiritus S. at ratio amoris ita conuenit personaliter Spiritui, vt propriè etiam amori essentiali conueniat: ergo, & ratio Verbi propriè conueniet essentiali cognitioni. Negatur maior: quia amor propriè acceptus non dicit respectum realem ad producentem, sicut Verbum, quod proinde cognitioni essentiali nequit conuenire: ratio verò amoris è primaria significatione essentialis est, licet secundariò notionalis, & personalis sit; sicut voci sapientia continet, vt essentialem primariò significet, secundariò notionalem, & genitam, nempe Filium, ob rationes dandas q. 4. Instas ex Arhanaf. 1. 2. tract. *aduersus eos, qui dicunt, Passus est Deus sermo carne, aientem: qui dicit Deum esse essentiam simplicem designat; 102. & autem sermo, seu Verbum est: ergo eius ratio essentialis est.* Solum autem vult Verbi, aut sermonis nominibus, nihil ex duabus naturis compositum significari, adiungit enim: *Qui verò dicit Christum, is duarum coniunctionem naturarum declarat.* Rursum dices ex Irenæo. lib. 2. cap. 48. dicente: *Deus totus existens mens, totus existens 102. & Et iterum 102. & mens, & omnia concludens mens ipse Pater est.* Solum vult Verbi personam non esse Patrem Dei, sed integrum, ac totum Deum, sicut Pater. Concludit enim: *Verbum ex cogitatione & sensu emitti notum omnibus esse.*

4. Dices verbum appellari à Damasc. 1. fid. cap. 6. *absolutum.* Sed ibi absolutum pro perfecto usurpat, nulliusque extranei indigo. Dionys. 1. de diuin. nomin. *Verbum* inter alia Dei nomina recenset. Sed quid inde? licet enim essentialis non sit, aut proprium Dei est, cum Filij sit, qui Deus est. Deinde Basil. S. contra Eunom. cap. 11. ait: *Dei quidem Verbum Filius, Filij autem Verbum Spiritus S.* Sed tamen vt bene S. Thom. 1. p. q. 34. art. 1. & opusc. 1. contra error. Græcor. metaphoricè Spiritum Verbum appellat ob exteriorem missionem ad manifestanda secreta sua, & Patris, ad quod verba proferri solent. Sic Ioann. 15. de Spiritu S. Filius dicebat: *Quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit omnia.* Quod si Ambros. lib. vnic. de Filij diuinitate, *Filium Verbum de Verbo*, nominat, vbi Patrem Verbum etiam videtur nominare: ac proinde Verbi nomen non esse Filij proprium, cum sit Patri etiam commune; non loquitur ex propria sententia: solumque vult Patri loquenti, quomodo libet loquatur, consubstantialem necessariò Filij fore. Deniq; obiectis Patres Filium idè Verbum esse: quia imago Patris: atque Spiritus S. apud est imago Filij, iuxta Patres q. 4. referendos: ergo erit Verbum Filij, atq; absolutè Verbum in diuinis. Verum ea q. 4. constabit Spiritum S. Filij rigorosè imaginem non esse.

5. Oppones iterum. Cognitio quævis creata, vel est Verbum mentis, vel illud habet, vt terminum annexum: ergo intellectio essentialis diuina, vel est Verbum, vel habet illud annexum vt terminum essentialis, non notionalis cognitionis diuine. Confirmatur primò: quia Verbum creatum non consistit adhuc partialiter in relatione producti, sed in sola representatione obiecti, quam eminentissimè habet essentialis cognitio in diuinis. Secundò: quia, & si sola esset Patris persona Verbum haberet: tunc autem non esset terminus productus in diuinis. Tertio: quia actus notionalis non reflectitur supra producentem, nec transit ad creaturas: idè nec se, nec creaturas generat, aut spirat; atqui tam se, quam creaturas loquitur Pater: ergo locutio seu Verbum reflectitur supra Patrem: ergo Verbum, seu locutio actus essentialis est non notionalis: quare non est nomen personale Filij, sed essentialis, & commune. Distinguo primum antecedens, præcisè, quia intellectio, nego. Quia quævis intellectio, vel producitur, vel est productio Verbi: Concedo: & nego consequentiam: quia intellectio essentialis

nec productus, vquam, nec secundum se est productio, cum in Filio, & Spiritu S. secundum se totam sit, & tamen nihil cum illis producit; vt notionalis autem efficitur, productio est, habetque pro termino Verbum, qui Filius est, vt contendimus. Ad confirmationem primam nego assumptum; similiterque assumptum confirmationis secundæ. Ad tertiam confirmationem distinguo maiorem. Non refertur nec transit &c. actiue: concedo maiorem. Representatiue nego: hoc autem factus est, vt se, ac creaturas Verbo Pater loquatur, de quo certamine tertio.

6 Denique Durandus Eunomij argumentum relatum à Cyrillo r. in Ioann. cap. 4. & 7. thesaur. cap. 1. post med. sic arripuit. Verbum mediat inter loquentem, & cui loquimur, atqui loquitur Pater Filio ex Psalm. 2. *Domini dixit ad me, Filius meus es tu; ergo Verbum mediat inter Patrem, & Filium: atqui Filius nequit mediare inter se ipsum, & Patrem: ergo neque esse Verbum.* Negatur maior: ostendam enim cert. 3. Patrem verbo suo ipsi Verbo loqui. Instat Eunomius: quia Ioann. 8. Filius de se, & Patre ait: *Scio enim, & sermonem eius seruo.* & cap. 14. *Verbum, quod audistis, non est meum.* Ergo Verbum, quod seruat à Filio, ac Filij non est distinctum, est à Filio. Respondeo primò cum August. tractatu 43. in Ioann. & cum Beda intelligendo Verbum, & sermonem personaliter pro Filio, vt vult Eunom. negando consequentiam: quin potius, si Filij foret verbum, ac non solus Pater, Filius Verbum ipsum non foret: nemo enim sui ipsius est, maxime vt principij, & producentis, ac loquentis, sed ipsemet est. Laudanda solutio, quia hæreticam inscitiam prodit. Vera autem, & litteralis est eis locis Christi loqui de doctrina sua, quæ Patris Verbum, id est mandatum, appellat phrasî vulgarî: ac Verbum non suum ait primitus, quia à Patre, cuius omnia communia primitus in Trinitate sunt, acceptum habuit, atque vt homo impleuit, seruauit, obseruauitque.

7 Cæterum Durandi doctrina sugillatur à Carthusiano in r. d. 27. q. 3. longè à med. vt *inepta, frivola, & clarissimè reprobatâ Scripturis, & dictis Sanctorum.* A Ruiz verò d. 57. sect. 4. n. 5. vt *hæresis proximâ.* A Zunniga citato cert. 1. n. 3. vt *error*, quibus subscribo. Nec eis censuris liberatur autoritate Doctorum, qui n. 2. doctuerunt Verbi nomen essentialè esse in diuinis, isdem enim docent esse etiam personale, vt vidimus n. 3. sicut de nomine sapientie, & amoris Theologi omnes sine errore, imò catholicissimè essentialè, & notionale esse fatentur: quare, licet alia sit nominis Verbi Theologica ratio, atque amoris, & sapientie, vt illud solum personale nomen sit, vt ex dictis clarè deducitur: ast asserere vtrumque, nempe notionale, ac personale esse cum theologica veritate probabilissima, non autem cum sine pugnat.

CERTAMEN III.

Statuitur quis, quibus, quoque Verbo loquatur in Diuinis.

1. **D**icere seu loqui improprie sumptum (provt idem est, quod cognoscere obiecta verbo representata cognitione, quæ ad Verbum ipsum terminatur) dubium non est quin tribus conueniat personis: quippe ex dictis d. 3. de processionibus constat cognitione essentiali, qua tres personæ intelligunt Verbum à Patre solo produci, ac proinde, & eam ad Verbum terminari. Improprie hanc dictionem, seu locutionem usurpant quandoque Patres, Anselm. cap. 28. 34. & 46. Monolog. Fulgent. 3. ad Monim. capite 7. medio, alique dicentes: *Nil aliud est apud se dicere, quam apud se cogitare.* Eoque sensu Trinitatem totam Verbo dicere, ac loqui probant ex illo Genes. 1. *Faciamus hominem.* Et Genes. 11.

Venite descendamus. Cyrill. Alex. 3. Dialogorum de Trinitate longè ab initio. 1. contra Iulian. post medium August. contra serm. Arrianorum capite 16. Ambrosius 5. de fide ad Gratian. capite 6. sub. initio ad illud Ioann. 16. *Non enim loquetur à semetipso:* specialiter de Verbo, quod se ipso loquatur docent Isidorus Pelusiota epist. 141. Augustinus primo de Trinitate capite 12. post med. lib. 7. cap. 3. & tract. 14. in Ioann. Ambrosius. in id ad Hebræ. 1. *Portans omnia Verbo virtutis sue.* Ad quem etiam locum Chrysost. Theodoret. Theophylact. & Occumenius. In qua laxa locutione Pater, & Spiritus, & quod solum loquentur, Verbum autem vt quod, & vt quis, loquetur; quia solus ipse Verbum, & locutio est, vt notat bene Ruiz d. 60. sect. 5. n. 1. & 2.

2. Hæc verò impropria locutione ommissa dicendum est: proprie loquende solum Patrem verbo suo loqui. Est contra Durandum, qui ad dictionem propriam solum cognitionem requirit, & contra Vasq. D. 14. cap. 4. à num. 22. vbi dictionem idem, quod verbum in facto esse fore contendit. Est autem expressa Aug. sententia 7. de Trinitate capite 1. sub init. his verbis: *Dicens ergo illo coeterno verbo non singulari intelligitur, sed cum ipso Verbo, sine quo non est vique dicens.* Est autem ille pius sine Verbo, ac lib. 15. *Tanquam se ipsum dicens Pater genuit Verbum sibi æquale per omnia.* Quæ ferè repetit cap. 15. & 21. init. & in Psalm. 61. *Semel locutus est Deus, quia unum Verbum genuit.* Athanas. epist. de decret. Nicænae Synod. *Si concesserint Deum non nisi semel Verbum profere, fieri non potest quin agnoscant eum ita loquentem Verbi sui Patrem esse.* Gregor. M. 23. moral. capite 11. aliàs 19. *Loqui Dei est Verbum genuisse.* Repetit glossa ad id Iob 23. *Semel loquitur Deus.* Et Gregor. ipse capite 32. sine, Anselm. 32. Monolog. init. *Quis neget summam sapientiam, cum se dicenda intelligat, eignere consubstantiali sibi similitudinem suam ad id Verbum suam.* Similia habet sæpe à capite 31. ad 36. Richard. Victorin. 6. de Trinit. cap. 12. sine: *Interna locutio agitur auctore Patre suo.* Quibus ad dictionem, seu locutionem Verbi productio requiritur, quæ nec communi intellectu, nec verbo solo continetur: quare soli Patri tribuitur.

3. A ratione probatur primò: quia loqui apud sacros, & profanos Auctores est verba facere, seu profertur: ergo loqui dicit actionem verbi productiuam, vt prolatiuam. Antecedens nemo vel mediocriter eruditus ignorat: sæpe enim in Prophetis, & Euangelio dicitur: *Factum est Verbum Domini.* atque latina phrasî: *Verba facere pro loqui vulgaris est.* Probatur secundò: quia Verbum correlatum est ad loquentem, seu dicentem, vt et Patribus notabamus cert. 1. ergo Dicere Dei est aliquid respectiuum tenens se ex parte dicentis Patris, eiusque proprium. Confirmatur: quia Verbum non est verbum nisi Patris: sed ablata ratione producentis non minus esset Verbum Filij, & Spiritus S. quam Patris: cum æquè à tribus immanenter, & circuminfectiue habeatur, imò strictius à Filio, à quo realiter formaliter habetur: ergo in ratione loquendi inuoluitur Verbi productio à loquente. Confirmatur ad hominem contra Vasq. quia ex eo ait Patrem dicere Verbum, quia illud cognoscit in se ipso: sed similiter Spiritum S. ac se ipsum in se ipso cognoscit: ergo non minus se, ac Spiritum S. dicit, quam verbum: sicut ergo in ratione dictionis, & locutionis inuolui productionem per intellectum, quæ verbo dicendi, aut loquendi explicatius, quam verbo generandi denotatur: ac proinde solum Patrem, qui Filium ita producit, dicere, seu loqui. Constat inde loqui passiuum, seu dici eandem passiuam productionem per intellectum importare, esseque notionale Verbi, seu Filij, sicut actiue notionale est Patris, vt communiter docent Theologi apud Ruiz d. 6. sect. 1. n. 4. & sect. 3. Improprie autem obiecta ipsa representata dicuntur, sumpta dictione pro intellectu, vt n. 1.

4. Dico secundò. Toti Trinitati, ac creatoris Verbo suo loquitur Pater. Probat: quia his omnibus loquitur, qui obiecta Verbo dicto representata per illud cognoscunt: sed obiecta verbo dicto representata tota Trinitas

Trinitas cognoscitur ergo Trinitati toti loquitur. Quod sibi loquitur Pater constat ex testimoniis datis August. 11. de Trinit. Anselmi, & Gregorij n. 2. neque opus est, ut audiens à loquente distinguatur, ut patet. Quod autem loquatur filio constat ex Ioann. 12. Sicut dixit mihi Pater, sic loquor. & cap. 3. de Filio: Quod audiuit, & vidit hoc testificatur. cap. 7. Sicut docuit me Pater hæc loquor. cap. 15. Que audiuit à Patre meo hæc nota feci vobis. psalm. 2. Dominus dixit ad me, Filius meus es tu. ad quæ consentit Aug. tractat. 14. in Ioann. post med. & 54. circa fin. ait: Dixit ergo Pater Filio, sicut dedit vitam Filio; non quod nesciebat, vel non habebat, sed quo ipse Filius erat. ac rursus: Dixit veritati, quia genuit veritatem. & contra serm. Arrianor. cap. 12. post med: Si non per ipsum (Verbum) Pater inbet (Verbo) ut defendat de calo (per Incarnationem:] Non ergo Pater per suum Verbum inbet, aut aliud erit Verbum, per quod iubetur verbo. De Spiritu S. constat ex Ioann. 16. Non enim loquitur à semetipso, sed que audiet loquetur. ac rursus: De meo accipiet, & annuntiabit vobis. vbi locutione impropria numeri primo loqui etiam Filium ad Spiritum S. quia ei spiratione communicat cognitionem ad ipsum Verbum terminatam, agnoscunt Patres citati d. 2. agentes de profectione Spiritus S. à Filio. Denique vniuersaliter loqui Patrem ad Trinitatem totam conspirant Patres citati d. 8. q. 1. ex illo Genes. 1. Factus est hominem. & Genes. 11. V. nite descendamus.

Huc remissimus solutionem ad Durandi, & Eunomij argumentum, quod, & plurium Arrianorum fuit apud Cyrilli. sic hæreticorum verba habent. Quia cum locutio, non nisi verbo fiat, aut per ipsum Filium, si Verbum verum est, loquitur Filio Pater; aut si hoc absurdum est, aliud est Verbum interius, atque naturale, quod ad Filium locutus est Pater. Respondet optimè Cyrillus alio verbo non egerit, ut ad ipsum, qui, ut Deus, & persona omnia, audiendi capax est, Pater loquitur; sed ipsomet loqui Patrem, & ipsum audire, non alio: sicut quævis Forma se ipsa tatis est, verb. gr. lumen, nec alio indiget, & ut illuminaretur, si illuminari ut quod posset. Cyrilli verba sunt: Habet enim Filius naturaliter perfectam paternæ voluntatis cognitionem, nec verbum expectat cum ipse sit verbum. A ratione obicitur ex nostra doctrina, Controu. de Sciēt. Dei d. 3. quia, si Pater Trinitati toti loquitur Verbo obiecta per ipsum representata: ergo in Verbo, nec solum in se ipsis obiecta omnia cognoscunt, tanquam in medio contra ibi dicta. Nego consequentiam. Nihil enim Verbo manifestatur personis, quibus non loquitur ob indigentiam cognoscendi ex Patris locutione, ut rectè Augustinus recitatus n. 4. ex tract. 54. in Ioann. circa fin. sed ex necessitate loquendi in Patre, cuius locutio perfectio necessaria est: ea tamen necessarjō resultat auditio in ipso Verbo, & aliis omniscijs personis: non quod ex illo ad rursus secundo cognoscenda obiecta personæ ducantur, sed quod supposita perfectissima eorum cognitione cognoscant perfectissimam eorum omnium obiectiuam representationem, quæ in Verbo est: sicut in scientia formalem eorundem representationem recognoscunt, quia ex illa ad obiecta ipsius rursus cognoscenda, quasi regrediantur.

Quod autem ad creaturas Verbo suo loquatur, concors etiam Patrum sententia est ex illo: Omnia per ipsum facta sunt, Ioann. 1. & illo toties Genes. repetito: Dixit que Deus. Fiat lux: Fiat Firmamentum. Producat terra, & psalm. 33. Verbo Domini celi firmati sunt. & psalm. 48. Ipse dixit & facta sunt. & ex aliis similibus ad quæ Patres, & Interpretes videre, Aug. 1. de Genes. ad liter. cap. 3. lib. 2. cap. 6. contra serm. Arrianorum capite 12. & 13. 7. de Trinitate, capite 3. sub initio tractatus 21. in Ioann. longè ab initio Euthymi capite 16. in 14. Ioann. Origen. hom. 2. in varios col. 3. Athanas. orat. 3. contra Arrian. circa med. de decret. Nicænæ Synod. med. dialog. 3. de S. Trinit. contra Macedon. vers. fin. Nyssen. de Trinitate & aduentu Domini contra Iudæos col. 2. Nazianz. orat. 49. de fide vers. med. Cyrilli. Alex. 2. thesaur. vers. med. lib. 10. cap. 6. fin. lib. 12. capite 9. Philon. Carpat. col. 4. in cant. Anselm. 32. Monologij fine, & sequentibus, Glossa in locum citatum psalmi 148. R. P. Christoph. de Ortega, de Deo uno & Trino.

Hesitantur Scholastici omnes cum Magistro in r. d. 27. & in 2. d. 13. cap. Præterea, & cum S. Thom. 1. p. quæst. 34. art. 1. & 3. & 4. contra G. capite 13. post med. Verum locutio hæc ad creaturas, non intelligitur de exercita (quæ non nisi per illustrationem, seu reuelationem fit, & creaturæ rationali audiendi capaci externè productam) sed de re mota, & in actu primo, ut ex Patribus præcipuè Augustino poterit quisque notare. Circa ea tandem, quæ Verbo loquitur Pater, certum est intelligibilia omnia esse; quorum omnium Verbum, ut pote infinitum representatiuum est; tamen sine reali respectu ad illa, præsertim ad extrinseca, licet à nobis non sine respectu ad omnia cogitur, ut ex dictis d. 5. quæst. 1. certamine satis liquet: quidquid oppositum inconsequenter doceat Ruiz disputatione 62. numero 9.

QVÆSTIO III.

An ratio imaginis notionalis sit, ac personalis Filio?

Nihil in titulo explicandum occurrit, ut directè Quæstioni respondeatur.

CERTAMEN I.

Filius personaliter imago ex Patribus, & Scriptura catholice probatur.

Durandus r. d. 28. q. 3. art. 2. docet imaginem improprie solum reperiri in diuinis, quare ita solum Filio conuenire. Eum autem erroris damnat Carthusian. q. 4. Temeritatis verò Ruiz d. 64. sect. 7. à n. 1. quia verba Scripturæ sine necessitate ad improprios sensus detorqueat. Secundò: quia à Patribus, & Scholasticis omnibus ex proprio iudicio nimium audax defecit. Tertio: quia rationi aduersatur, quæ ex Patribus, & Scholasticis monstrabitur Filium Patris imaginem strictè sumptam esse. Aureolus d. 27. p. 2. art. 3. (quem alij ignominati sequuntur) asseruit sine oppositione producentis, & producti imaginis proprie rationem esse in diuinis, ac præinde communem esse, non personalem adhuc Filij. Eadem temeritate, quæ Durandus laborat: cum eisdem Scripturæ, Patrum, & Conciliorum testimoniis, ac Theologorum consensui, & rationi ex Patribus efformandæ opponatur, quibus Durandus. Communis ergo Theologorum sententia docet imaginem proprie sumptam Filij propriam, ac personalem esse, ita Magister in r. d. 27. cap. 5. & 6. d. 28. fin. d. 31. pag. 3. quibus locis S. Bonau. Capreol. Ricardus, Carthusian. Ægyd. & Commentatores reliqui. Alex. 1. p. q. 61. m. 1. 2. & 3. art. 2. Albert. q. 35. m. 2. S. Thom. 1. p. q. 35. art. 1. & 2. vbi Caiet. & reliqui Interpretes, & 4. contra G. cap. 11. vbi Ferrar. Scotus cum suis in r. d. 10. q. vnic. ad 1. & d. 31. q. etiam vnic. Canarten. 1. p. q. 27. art. 2. p. 4. Valq. d. 145. Soar. 9. de Trinit. cap. 8. & 9. Ruiz d. 64. sect. 3. n. 1. & sect. 4. numero etiam reliquos antiquiores preferens, Becanus cap. 1. q. 4. Zúnniga d. 10. Granad. d. 11. sect. 5. Luis Torres d. 19. dub. 3. Martín Perez d. 15. sect. 3. Gaspar Hurtado, d. 7. dif. 10.

Probatur ex Sap. 7. vbi de Filio dicitur: Speculum sine macula, imago hominatis illius. Ad Hebræ. 1. Figura substantiæ. 2. Cor. 4. Qui est imago Dei Coloss. 1. Imago Dei inuisibilis. Ad Roman. 8. Quos præcinit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui. Clem. Roman. ep. ad Iacob. fratrem Domini circa med. Speculum, & caratibet, & imago viuens Patris viuentis. Thaumaturg. in regula fidei diuinis per S. Ioannem accepta: Deus à Deo, figura, & imago Deitatis, verbum essentia. Athanas. de decret. Nicænæ A 2 2 Synod.